

Okupace ČSSR v roce 1968 ve vzpomínce Karola Modzelewského

Publikováno: 23.8.2016, **Aktualizováno:** 31.8.2016 06:02

Rubrika(y): [Československo v letech 1948-1968](#), [Dějiny Polska](#)

Autor: [Petr Šimíček](#)

Vzpomínka na pocit studu svobodomyšlných Poláků, který vyvolala účast polské armády na okupaci Československa v roce 1968, je vybrána z politických pamětí mluvčího polské Solidarity Karola Modzelewského *Zaženem dějin klisny!*, které vydalo v červnu 2015 Občanské sdružení PANT.

Pocit porážky na mne padl pět měsíců po březnových událostech. Byl jsem v mokotovské věznici čili tam, kam jsem v tehdejší situaci patřil. Právě mi jako obviněnému předložili vyšetřovací spis. Jeho četba byla vzrušujícím úkolem, občas rozčilující, ale měla smysl. Ve volných chvílích jsem se zatajeným dechem a s hrůzou četl v „Trybuně Ludu“, kterou jsem denně dostával do cely, zprávy a komentáře týkající se Československa. „Pražské jaro“ budilo naše naděje a zároveň silící obavy, že je ukončí sovětská ozbrojená intervence. Zpráva, že k tomu došlo, zmařila naděje, ale nebylo to překvapení. Skutečným otřesem bylo, že spolu s Rudou armádou a armádami Maďarska, Bulharska a NDR vystupovala v roli okupanta Polská armáda. Cítil jsem hluboké ponížení a palčivý stud. Bylo to, jako kdyby někdo posměšně obrátil krásné heslo povstalců z devatenáctého století namířené k vojákům okupačních armád. Teď šli naši vojáci do Československa „Za naše a vaše otroctví“. Po letech ve mně vychladl hněv na Gomulku za represe vůči mně a mým přátelům. Dostával jsem od něj bičem, ale sám jsem se do rvačky hrnul. Snažil jsem se udeřit cíleně a silně, neměl jsem se tedy co divit, že jsem dostal výprask. Horší to je s „antisionistickou“ kampaní a vyhnáním tisíců naprosto nevinných Poláků z vlasti výhradně kvůli židovskému původu. Ta rána občas ještě hnisá, v

podstatě to však byl vnitřní polský problém. Ale srpnovou hanbu z roku 1968 neumím Gomulkovi odpustit, poněvadž to, co tenkrát Poláci udělali Čechům a Slovákům, je také moje hanba. Stud náleží do kategorie vyšších pocitů. Stud za hanebné činy krajanů, jak si pronikavě všimla Teresa Bogucka během diskuze o Jedwabnem, je neomylným znakem národních pout. V okruhu evropské kultury nevěříme v kolektivní odpovědnost. Soudíme, že pachatelé činů, které odsuzujeme, za ně mají odpovídat osobně. Pokud se však skutečně cítíme být v národním společenství, z podstaty věci cítíme stud i za hanebné činy, které spáchali jeho příslušníci jeho jménem. V cele ve III. pavilonu jsem v srpnu 1968 cítil bezmocný hněv na Rusy z Rudé armády, na Němce z Národní lidové armády NDR, na Bulhary a Maďary poslané do Československa, aby dodali sovětské invazi zdání mezinárodní akce. Styděl jsem se však jen za Poláky - slepé vykonavatele Brežněvovy vůle. Třináct let poté jsem vyslechl vyznání jednoho z těch Poláků. Byl to můj blízký kolega, dá se dokonce říci spolubojovník, Janusz Balenkowski, dělník z Polských leteckých podniků Hydral ve Vratislavi a předseda tamního závodního výboru NSZZ „Solidarita“. Asi v září 1981 mne Janusz po shromáždění v tom podniku nebo v nedalekých závodech Predom-Polar zatáhl do parku, chtěl si se mnou soukromě popovídat. Vyprávěl mi, že v létě 1968 sloužil v armádě jako velitel tanku. Od dubna je zavřeli někde v lesích v Dolním Slezsku. Propustky nedostávali, neviděli nikoho kromě své jednotky a rostla v nich slepá zlost. Konečně byl vyhlášen poplach a vyrazili k hranicím. Januszův tank jel první, to on prorazil závoru. Na další cestě do Hradce Králové nenarazili na odpor. V jednu chvíli jeli kolem kasáren. Českoslovenští vojáci stáli za plotem jako vězňové, beze zbraní a bez opasků; dívali se na agresory a plakali. Najednou se jako na povel obrátili, spustili kalhoty a vystrčili na okupanty nahé zadky. Janusz mi se sevřeným krkem vyprávěl, že tehdy vybuchl smíchem. Ted', když jsme sami očekávali invazi, chtěl, abychom dokázali uchránit polské vojáky před bezbranností a bezmocí, které byly tehdy před třinácti lety údělem českých chlapců z kasáren u Hradce. Ještě důležitější než naivní nápady, jak chránit polské vojáky před zavřením v kasárnách, se mi zdálo přehodnocení vztahu polského vojáka k událostem z roku 1968. Když se Janusz vrátil v paměti ke svým zážitkům v roli okupanta, dokázal pochopit své vrstevníky v českých uniformách a odhalil v sobě stud; stud, který je nejvyšší formou národního citění. Je mi hrozně líto, že Janusz Balenkowski za výjimečného stavu po propuštění z internačního tábora - podobně jako mnoho jiných aktivistů první „Solidarity odjel z Polska s pasem, který ho opravňoval k výjezdu bez návratu.

Vzpomínka je vybrána ze vzpomínkové knihy mluvčího polské Solidarity **Karola Modzelewského Zaženem dějin klisny!**, kterou v překladu Petrušky Šustrové a s doslovem Petra Pitharta vydalo v červnu 2015 Občanské sdružení PANT (str.41-42).